

Uvedenie významných osobností slovenskej onkológie do Dvorany slávy slovenskej medicíny

Dňa 27. júna 2023 sa v bratislavskom Hoteli Sorea Regia konalo 13. slávnostné uvádzanie osobností do Dvorany slávy slovenskej medicíny Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS).

Zámerom projektu „Dvorana slávy slovenskej medicíny“ a jeho realizácie bola popularizácia popredných osobností slovenskej medicíny, ktorí významnou mierou prispeli k budovaniu slovenskej medicíny, medicínskeho školstva a vzdelávania, k zvyšovaniu odbornej úrovne poskytovanej zdravotnej starostlivosti u nás, k šíreniu dobrého mena slovenskej medicíny doma a v zahraničí, najmä tých, ktorí sa zaslúžili o vznik a rozvoj Slovenskej lekárskej spoločnosti.

Medzi osobnosťami, ktorým na návrh Slovenskej onkologickej spoločnosti schválilo Prezídium SLS toto ocenenie, boli prof. MUDr. Viliam Thurzo, DrSc. (1912–1984), prof. MUDr. František Švec, DrSc. (1906–1973) a jeho syn prof. MUDr. Juraj Švec, DrSc. (1938–2017). Za týchto, žiaľ už nežijúcich laureátov prevzali z rúk prezidenta SLS prof. MUDr. Jána Brezu, DrSc., MHA, MPH a vedeckého sekretára SLS prof. MUDr. Mariána Bernadiča, CSc. diplomy ich najbližší rodinní príslušníci: za prof. Thurza jeho syn doc. RNDr. Milan Thurzo, CSc., za prof. Františka Šveca jeho vnuk MUDr. Andrey Švec, PhD. a za prof. Juraja Šveca jeho syn MUDr. Richard Švec.

Prof. MUDr. Viliam Thurzo, DrSc., akademik SAV a ČSAV, slovenský lekár – onkológ, vysokoškolský pedagóg, vedec

Narodil sa 13. novembra 1912 v Komárne, avšak jeho korene siahajú do rodu Thurzovcov z Banskej Bystrice – Radvane, kde sa s rodičmi v roku 1925 presťahoval a dokončil ľudovú školu. V Banskej Bystrici študoval aj na gymnáziu a maturoval v roku 1932. Medicínu študoval na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského (LF UK) v Bratislave, kde v roku 1940 promoval. V rokoch 1940–1941 pôsobil ako pracovník Štátneho zdravotníckeho sociálneho ústavu v Bratislave. V rokoch 1941–1945

bol pracovníkom sanatória Penzijného ústavu súkromných úradníkov v Novom Smokovci. Počas tohto obdobia bol účastníkom Slovenského národného povstania (SNP) a členom povstaleckej Slovenskej národnej rady (SNR). V roku 1945 sa stal poverením SNR pre zdravotníctvo a v roku 1946 hlavným radcom Povereníctva zdravotníctva. V roku 1954 sa stal členom-korešpondentom Slovenskej akadémie vied (SAV), v roku 1960 docentom LF UK, v roku 1965 doktorom lekárskeho štúdia (DrSc.) a v roku 1967 univerzitným profesorom onkológie. V roku 1973 sa stal členom korešpondentom Československej akadémie vied (ČSAV). V roku 1975 sa stal akademikom SAV a v roku 1977 akademikom ČSAV. Z iniciatívy MUDr. Viliama Thurza vznikol v Nemocnici sv. Alžbety v Bratislave v roku 1946 Ústav pre výskum a liečenie nádorov, od roku 1948 s názvom Štátny oblastný ústav pre výskum a liečbu nádorov. V roku 1966 vznikol z tohto ústavu Onkologický ústav pre Slovensko, pričom výskumná časť ústavu bola začlenená do Slovenskej akadémie vied ako Ústav experimentálnej onkológie SAV, ktorého bol prof. Thurzo prvým riaditeľom až do roku 1982. Prof. Thurzo bol zakladateľom onkologického výskumu a onkovirológie na Slovensku. Významné úspechy dosiahol v problematike onkogénnych RNA vírusov, bol objaviteľ vtáčieho onkogénneho vírusu B77. Prof. Thurzo zaviedol pregraduálnu

výučbu onkológie na bratislavskej lekárskej fakulte medzi prvými v Európe, keď v roku 1964 založil Katedru onkológie a rádiológie, ktorá sa v roku 1978 rozšírila na Katedru onkológie, rádiológie a nukleárnej medicíny LF UK. Od roku 1954 bol hlavným redaktorom novozaloženého medzinárodného časopisu Neoplasma. Bol riadnym a čestným členom viacerých zahraničných a medzinárodných odborných spoločností, expertom Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) v Ženeve pre onkológiu, československý zmocnenec pre vedeckú spoluprácu krajín bývalej Rady vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP) pre výskum zhubných novotvarov.

Akademik Thurzo sa okrajovo venoval i užitej entomológii a ako lekár-parazitológ sa zaoberal prevažne štúdiom dvojkridlovcov, hlavne komármi. Údaje o výskyte komárov rodu *Theobaldia* z okolia Bratislavy a Banskej Štiavnice publikoval vo svojej práci, ktorá vyšla v roku 1955 v časopise *Biológia* pod názvom „Výskyt komára *Theobaldia glaphyroptera* Schiner na Slovensku.“

V rokoch 1948–1952 bol predsedom Československého červeného kríža na Slovensku a od roku 1966 predsedom Slovenskej mierovej rady a podpredsedom Československého mierového výboru, člen predsedníctva Svetovej rady mieru. Bol držiteľom mnohých medzinárodných uznaní, čestných doktorátov a vysokých štátnych vyznamenaní:

Rad SNP I. stupňa (1945), Rad Víťazného februára, Rad práce (1972), laureát Štátnej ceny Klementa Gottwalda (1973), Čs. ceny mieru (1955), Medaily Svetovej rady mieru, Medaily J. E. Purkyně (1962), Striebornej plakety ČSAV Za zásluhy o vedu a ľudstvo (1977), Medaily Jonáša B. Guotha, Zlatej plakety SAV J. Jesenia a iných. Akademik Thurzo zomrel 2. marca 1984 v Bratislave.

Patril medzi výnimočné osobnosti našej medicíny, bol uznávanou odbornou a ľudskou autoritou, úspešne a dôstojne reprezentoval slovenskú medicínu a medicínsku vedu nielen doma, ale aj v zahraničí, za čo mu patrí úcta a vďaka.

Prof. MUDr. František Švec, DrSc., slovenský lekár – farmakológ, onkológ, vysokoškolský profesor, vedec

Narodil sa 28. augusta 1906 v Bytči v rodine železničiara. Do základnej školy začal chodiť vo svojom rodisku, ale keď sa rodina presťahovala do Nitry, pokračoval v školskej dochádzke v tomto meste, kde študoval aj na reálnom gymnáziu. Pre nepriaznivé finančné pomery v rodine musel štúdium prerušiť, začal sa učiť zámočníctvu. Po vynútenej prestávke pokračoval v gymnaziálnom štúdiu. Už vtedy ho popri matematike a technických disciplínach zaujala biológia a najmä chémia. Po maturite v roku 1925 jeho kroky zamierili do Bratislavy, jednoznačne na LF UK.

Aj keď sa František Švec plne venoval štúdiu, našiel si čas aj na športové záľuby. Bol členom telovýchovnej jednoty Sokol, kde sa venoval gymnastike, a to aj pretekársky. Popri tom bol aj veľkým priaznivcom ľadového hokeja, sám hrával a neskôr pôsobil aj ako prvý slovenský hokejový rozhodca. Bol spoluzakladateľom vysokoškolského ľadového hokeja a jeho dlhoročným funkcionárom. Už od študentských čias sa venoval aj šachu. Ku koncu štúdia stál pri začiatkoch Spolku československých medikov v Bratislave (neskôr Spolok slovenských medikov), ktorého bol dlhoročným členom.

František Švec sa ešte ako študent stal v rokoch 1928–1930 výpomocným asistentom na Ústave fyziológie LF UK

v Bratislave. Po promócií v decembri 1930 bol preradený za riadneho asistenta (1931–1933), kde dôkladné znalosti fyziológie, ktoré tu získal účinne využíval vo svojej pedagogickej a vedeckej práci. Od roku 1933 pôsobil na Ústave pre farmakológiu a farmakognóziu vtedajšej Lekárskej fakulty Slovenskej univerzity. V roku 1936 sa MUDr. František Švec intenzívne pripravoval na habilitáciu, v žiadosti o udelenie titulu sa mohol oprieť o 11 vedeckých prác publikovaných v domácich i zahraničných medicínskych odborných časopisoch. Zaoberal sa v nich najmä rozkladom potravy v žalúdočnej šťave, rezorpciou z tenkého čreva a vplyvom saponínov na ňu. Habilitačnú prácu, ktorú predložil v roku 1936 venoval problematike rozkladu digitalisových glykozidov v žalúdočnej šťave. V máji 1937 predniesol habilitačnú prednášku pod názvom Farmakodynamika zdravého a chorého srdca. Po úspešnej obhajobe sa stal ako prvý slovenský lekár docentom pre odbor farmakológia a farmakognózia. Už v roku 1936 získal titul odborného lekára pre vnútorné choroby, nakoľko pôsobil aj ako externý asistent na Propedeutickej klinike (neskoršej I. internej klinike) LF UK, kde sa venoval predovšetkým kardiológii. V roku 1939 sa stal profesorom farmakológie a farmakognózie. V rokoch 1939–1949 pôsobil vo funkcii prednostu tohto ústavu. Ústav pod jeho vedením zabezpečoval od roku 1940 aj štúdium lekárnictva (získanie titulu magistra farmácie). Dušou a vedúcou osobnosťou týchto začiatkov vysokoškolského štúdia lekárnikov na území Slovenska bol nesporne profesor František Švec, ktorý na Ústave pre farmakológiu a farmakognóziu vytvoril základ pre vznik neskoršej samostatnej Farmaceutickej fakulty UK.

V rokoch 1947–1948 bol dekanom LF UK v Bratislave, ale po „politických čistkách“ vo februári 1948 bol z tejto funkcie odvolaný až napokon prepustený zo školských služieb. Po dlhých mesiacoch neistoty, ponížovania a nedôvery, keď bol bez zamestnania, prejavil o prof. Šveca záujem Ústav pre výskum a liečenie nádorov. Jeho riaditeľ prof. Viliam Thurzo preňho vytvoril bezpečný „vedecký azyl“, v ktorom mohol rozvíjať dosiahnuté vyspelé vedecké ambície

a uplatňovať svoje skúsenosti. Od roku 1949 pôsobil teda prof. František Švec ako vedecký pracovník tohto ústavu, neskoršieho Výskumného ústavu onkologického, resp. súčasného Ústavu experimentálnej onkológie Biomedicínskeho centra SAV v Bratislave vo funkcii prednostu Oddelenia experimentálnej patológie. Vedeckou prácou, najmä skúmaním problémov interakcie nádorových vírusov s bunkou a vírusového pôvodu rakoviny vzbudil pozornosť v zahraničí. Riešil aj problémy krvnej zrážanlivosti vo vzťahu k metabolizmu glukózy, skúmal pôsobenie kardiotoník, sledoval farmakodynamiku pôsobenia digitalizovaných glykozidov, pôsobenie liekov a možnosť eliminácie nežiadúcich toxických účinkov pri liečbe akútnej leukémie. Vo výskume nádorových ochorení sa zamerával na farmakodynamiku acetylcholínu v nádorovom tkanive. Výsledky jeho práce majú svetový význam, modelové prístupy skúmania vírusového pôvodu rakoviny sa v súčasnosti používajú na európskych i zámorských pracoviskách. Absolvoval viacero zahraničných študijných pobytov (Švajčiarsko, Veľká Británia, Rakúsko). Bol autorom viacerých monografických prác, vyše 200 štúdií a časopiseckých článkov. V roku 1962 obhájil v Prahe doktorskú dizertačnú prácu (DrSc.) na tému Farmakodynamika digitalisových glykosidov. Na pôdu UK v Bratislave sa vrátil v 60. rokoch na Farmaceutickú fakultu, jedinou svojho druhu vo vtedajšom Československu

ako profesor farmakológie na Katedre farmakodynamiky a toxikológie, kde pôsobil do roku 1972. Roku 1972 Slovenská komisia pre vedecké hodnosti vymenovala prof. Františka Šveca za predsedu Komisie pre obhajoby doktorských dizertačných prác z odboru farmakológie. Už predtým bol predsedom Komisie pre obhajoby kandidátskych dizertačných prác z odboru onkológia a farmakológie. Dostalo sa mu aj širšieho uznania. Stal sa koordinátorom Štátneho plánu základného výskumu a bol menovaný za člena Komisie expertov členských štátov RVHP pre problematiku chemoterapie nádorov, Poradného zboru Švédskej akadémie vied pre udeľovanie Nobelovej ceny v medicíne (1956–1958).

Bol aj predsedom Zdravotníckej komisie pri Ústrednom výbore Československého zväzu telesnej výchovy (ČSTV) (1958), člen organizačného výboru Slovenského ústredného výboru ČSTV pre prípravu a organizáciu Majstrovstiev Európy v krasokorčuľovaní v Bratislave v roku 1958. Bol i členom Československej mierovej rady a členom predsedníctva Krajskej mierovej rady v Bratislave. Popri štúdiu a práci bola v živote prof. Františka Šveca najväčšou hodnotou jeho rodina. S manželkou Elenou, ktorá vytvárala pokojné rodinné zázemie pre prácu a život všetkých členov rodiny, vychovali troch synov. Dvaja z nich – Juraj a Pavol – pokračovali v rodinnej tradícii a stali sa profesormi a doktormi vied v medicínskych odboroch onkológia, resp. farmakológia. Tretí syn Otto študoval na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave a stal sa stavebným inžinierom. Prof. František Švec zomrel 16. marca 1976 v Prahe. V roku 1992 bola na jeho rodnom dome v Bytči odhalená pamätná tabuľa a ako prejav vďaky a úcty k slávnemu rodákovi je jedna z ulíc v meste pomenovaná po ňom.

Prof. MUDr. Juraj Švec, DrSc., slovenský lekár, vysokoškolský profesor, vedec, akademický funkcionár a politik

Narodil sa 16. januára 1938 v Bratislave ako najstarší z troch synov prof. Františka Šveca. Po absolvovaní stredoškolského štúdia, ktoré ukončil maturitou v r. 1955 na jedenástročnej strednej

škole v Bratislave, študoval medicínu na LF UK v Bratislave, kde v r. 1961 promoval s vyznamenaním. Už pred skončením vysokoškolského štúdia podpísal umiestnenku do Sobraniec na východnom Slovensku, kde odišiel pôsobiť ako sekundárny lekár. V rokoch 1961–1962 pôsobil ako sekundárny lekár v Liečebni TBC vo Vyšných Hágoch. V lete roku 1962 prijal miesto odborného asistenta na Inštitúte pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov v Bratislave. Tu, v rámci svojho pracovného zadania na Rádiologickom oddelení a Oddelení nukleárnej medicíny Ústavu klinickej onkológie, absolvoval klinickú prax a po predatestačnej príprave získal v roku 1966 špecializáciu I. stupňa z vnútorného lekárstva. Pôsobil aj ako sekundárny lekár na Oddelení chemoterapie nádorov pod vedením významného onkológa doc. MUDr. Alojza Winklera, DrSc. (1919–1981). V roku 1969 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu a získal vedeckú hodnosť kandidáta lekárskych vied (CSc.) z odboru onkológia. V roku 1970 prijal ponuku akademika SAV a ČSAV prof. MUDr. Viliama Thurzu, DrSc. (1912–1984) a nastúpil na miesto asistenta a neskôr odborného asistenta na vtedajšiu Katedru onkológie a rádiológie LF UK. V roku 1980 získal nadstavbovú špecializáciu z klinickej onkológie a zároveň po obhajobe habilitačnej práce aj vedecko-pedagogickú hodnosť docenta pre odbor onkológia. V roku 1983 obhájil doktorskú dizertačnú prácu a získal vedeckú hodnosť doktora lekárskych vied (DrSc.). V roku 1987 bol vymenovaný za profesora pre odbor onkológia.

V roku 1980 sa Juraj Švec stal vedúcim Katedry onkológie a rádiológie, neskôr aj nukleárnej medicíny LF UK. V roku 1985–1988 bol externým vedúcim Laboratória molekulárnej biológie nádorov Ústavu experimentálnej onkológie (ÚEO) SAV. V rokoch 1992–1996 bol riaditeľom ÚEO SAV a zároveň v rokoch 1990–1997 aj prednostom Onkologického ústavu LF UK, neskôr v rokoch 1998–2003 prednostom Onkologickej kliniky LF UK. Od roku 2004 pôsobil Juraj Švec vo funkcii zástupcu prednostu I. onkologickej kliniky LF UK a Onkologického ústavu sv. Alžbety, kde zotrval a významne pomáhal až do úplného konca svojej ži-

votnej púte. V roku 1991–1997 pôsobil vo funkcii rektora UK v Bratislave a v rokoch 2003–2010 bol dve funkčné obdobia prorektorom Slovenskej zdravotníckej univerzity (SZU) pre medzinárodné vzťahy.

Prof. Juraj Švec vstúpil do politiky v roku 1994 ako nezávislý kandidát Demokratickej únie. V roku 1993–2002 bol poslancom Národnej rady Slovenskej republiky (SR) a členom jej zahraničného výboru. V roku 1999 kandidoval na funkciu prezidenta SR.

Vo svojej vedecko-výskumnej činnosti sa zaoberal problematikou klinickej a experimentálnej onkológie, študoval problematiku onkovirologie, rozvíjal problematiku molekulárnej biológie onkogenézy, imunológie nádorovej choroby, predovšetkým karcinómu prsníka. Bol zodpovedným riešiteľom viacerých vedecko-výskumných projektov, ktoré boli riešené v rámci programu rozvoja vedy a techniky. Od začiatku 80. rokov minulého storočia koordinoval československý onkologický výskum v rámci Štátneho plánu technického rozvoja, bol hlavným riešiteľom úlohy „Komplexné mechanizmy marmárnej karcinogenézy“, ktorá sa riešila aj v rámci Komplexného programu onkologického výskumu členských štátov RVHP v spolupráci s pracoviskami vo vtedajšom Sovietskom zväze, v Holandsku a Veľkej Británii. Už koncom 80. rokov minulého storočia bol prof. Švec považovaný za vedca, ktorý vyoral hlbokú brázd

v onkológii a zapísal sa nielen do slovenských, ale i svetových análov. Ako vysokoškolský pedagóg prednášal onkologickú problematiku slovenským i zahraničným poslucháčom LF UK, Prírodovedeckej a Farmaceutickej fakulty UK, SZU i Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety. Dlhé roky viedol kurzy Študentskej vedeckej a odbornej činnosti, z ktorých viacerí účastníci získali popredné umiestnenia na celoštátnych i medzinárodných konferenciách. Počas svojho odborného a vedeckého rastu absolvoval niekoľko medzinárodných štipendií, študijných a pracovných pobytov na významných onkologických pracoviskách a univerzitách nielen v Európe, ale aj v USA. Ako vysokoškolský pedagóg a vedec vychoval početnú vedeckú školu a pod jeho vedením vyrástli desiatky pedagogických a vedeckých pracovníkov (kandidátov vied, doktorandov, docentov i profesorov onkológie). Počas pôsobenia v akademických funkciách zapájal Univerzitu Komenského i Slovenskú zdravotnícku univerzitu do medzinárodného akademického a vedeckého prostredia. Tieto vysoké školy aj jeho pričinením prechádzali procesom internacionalizácie. Usiloval o spoluprácu s kvalitnými zahraničnými vysokými školami a vedeckými inštitúciami aj formou štipendijných výmenných pobytov pre študentov, absolventov slovenských vysokých škôl, vedeckých pracovníkov a pedagógov. V rámci mnohých akademických a politických funkcií bol napr. prezidentom Slovenskej rektorskej konferencie, predsedom Klubu rektorov českých a slovenských vysokých škôl, členom Klubu európskych rektorov, Európskej rektorskej konferencie i Konferencie rektorov Podunajskej nížiny, členom Stálej komisie

Rady Európy pre vysoké školstvo a vedu, Stálej komisie Rady Európy pre legislatívnu reformu vysokého školstva v Európe, zástupcom SR v Európskej komisii pri Rade Európy pre humanizmus a toleranciu, zástupcom SR v Edukačnej komisii Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD) v Paríži a pod. Ako člen Výkonného výboru Rady Európy pre legislatívnu reformu vysokých škôl bol spoluautorom monografie Rady Európy „Demokracia a riadenie vo vysokom školstve“. Juraj Švec bol aj členom viacerých medzinárodných onkologických spoločností, napr. European Association for Cancer Research (EACR), Union Internationale Contre le Cancer (UICC), bol členom výkonného výboru Organization of European Cancer Institutes (OECI), výkonného výboru International Agency for Research on Cancer (IARC), výkonného výboru Organization of European Cancer Institutes (OECI), bol zakladajúcim členom a členom predsedníctva International Association for Breast Cancer Research, členom komisie pre postgraduálnu výučbu onkológie International Agency Against Cancer (IAAC), Európskej onkologickej spoločnosti (ESMO), Komisie vlády SR pre boj proti rakovine, Slovenskej lekárskej spoločnosti, Slovenskej onkologickej spoločnosti, Slovenskej rádiologickej spoločnosti i členom Komisie expertov RVHP pre problém Zhubné novotvary.

V rámci zabezpečovania postgraduálneho vzdelávania bol členom Komisie pre obhajoby kandidátskych a doktorských dizertačných prác z rádiológie, Komisie ČR pre obhajoby kandidátskych dizertačných prác z odboru onkológia, členom komisií SR pre obhajoby kandidátskych, doktorandských a doktorských dizertačných prác z odboru onko-

lógia. Juraj Švec bol držiteľom viacerých domácich i zahraničných, najmä akademických vyznamenaní: Zlatej medaily Cornell University (Ithaca, NY, USA), City University Seattle, University Ottawa, University Utrecht, University Trieste, Pontificia Università Gregoriana (Roma), Ain Sharm University Al-Assune (Kairo), The Zinman College of Physical Education (Jerusalem), University Groningen, Eötvös Loránd University (Budapest), Universidad Complutense di Madrid, Masarykovej Univerzity v Brne, ale aj napr. Zlatej medaily Rady Európy, Striebornej a Zlatej medaily LF UK, Hynkovej medaily LF UK, Veľkej zlatej medaily UK a Pamätnej medaily pápeža Jána Pavla II. z príležitosti audiencie vo Vatikáne, Zlatej medaily pápeža Jána Pavla II. za rozvoj teologických štúdií v SR a ďalších.

Okrem svojej bohatej pedagogickej, vedecko-výskumnej, politickej, organizátorskej aktivity sa venoval aj športu, pretekársky hrával volejbal, bol reprezentantom Slovenska v lyžovaní. Takmer 70-ročný absolvoval potápačský kurz s medzinárodnou licenciou. Športové aktivity i práce na chalupe na strednom Slovensku a jeho rodina ho udržiavali v kondícii do posledných chvíľ. Je iróniou osudu, že zomrel na onkologické ochorenie (17. februára 2017), ktorému sa ako lekár a vysokoškolský pedagóg venoval celý svoj život.

Z rúk čelných predstaviteľov SLS prevzali dekréty o slávnostnom uvedení týchto osobností do Dvorany slávy slovenskej medicíny SLS ich najbližší príbuzní, ktorí sa vo svojich príhovoroch poďakovali za tento prejav uznania a ocenenia celoživotnej odbornej, klinickej, vedeckej a pedagogickej práce svojich významných predkov.

prof. MUDr. Dalibor Ondruš, DrSc.